

BADANIA NAD *CEPHENOMYIA STIMULATOR* CL. (DIPTERA,
OESTRIDAE), PASOŻYTEM SARNY EUROPEJSKIEJ (*CAPREOLUS*
CAPREOLUS L.)

WIESŁAW DUDZIŃSKI

Katedra Gospodarstwa Łowieckiego SGGW, Warszawa

Badania nad *Cephenomyia stimulator* Cl. (*Cephenomyiinae*), gzem nosowo-gardzielowym, jednym z groźniejszych pasożytów sarny europejskiej, rozpocząłem w 1963 r. Do chwili obecnej zebrano materiał sekcyjny z 33 sztuk saren, w przeważającej większości kóz i koźląt, pochodzących z 6 nadleśnictw (Góry — 1, Mińsk Mazowiecki — 2, Rogów — 16, Smardzewice — 1, Smolniki — 6, Szeroki Bór — 7).

Materiał badawczy uzyskiwano przez przecięcie czaszki w kierunku strzałkowym i wybranie larw znajdujących się na dostępnych partiach śluzówki. Następnie wyizolowywano małżowiny nosowe wraz ze śluzówką wyścielającą resztę jam nosowych oraz kość sitową i po ich rozdrobnieniu oraz wielokrotnym przepłukaniu w wodzie wybierano resztę larw. Larwy konserwowano w 73-procentowym alkoholu.

Inwazję larw pasożyta stwierdzono u 10 osobników, co stanowi 30,3% zbadanych saren. Bliższa analiza materiału, z której wynika, że pasożyt jest związany jedynie z pewnymi ośrodkami bytowania sarny, wykazuje, że procent zaatakowanych osobników w tych ośrodkach jest bardzo wysoki (71,4; 83,0). Tak znaczna ekstensywność inwazji pasożyta jest z pewnością decydującym czynnikiem, wpływającym na niską jakość sarny w tych rejonach. Natomiast niektóre ośrodki, jak np. Nadleśnictwo Rogów, wydają się być wolne od *C. stimulator* Cl. — u 16 zbadanych saren nie stwierdzono inwazji larw ani tego pasożyta.

Przy dokonywaniu sekcji stwierdzono, że większość larw I stadium zlokalizowana jest na śluzówce kości sitowej. Na drugim, pod względem ilości larw, miejscu stoją małżowiny nosowe; najmniej larw spotykano na śluzówce gardzieli. Wydaje się, że w miarę zbliżania się okresu zimowego następuje przemieszczanie się larw I stadium z gardzieli

i małżowin nosowych w kierunku kości sitowej. Sarny pozyskane w końcu września posiadały stosunkowo duży procent larw w małżowinach nosowych i gardzieli; natomiast u saren pozyskanych później larw w gardzieli w ogóle nie spotykano, a w małżowinach nosowych występowały bardzo nieliczne. Wędrowka ta wiąże się najprawdopodobniej ze stopniowym pogarszaniem się, wraz z obniżką temperatury zewnętrznej, warunków bytowania w jamach głowy dla larw I stadium.

Liczba larw I stadium u poszczególnych saren jest bardzo różna i waha się od 1 do 56 larw (średnio 24,8) na jednego osobnika. Największa liczba larw (56) była stwierdzona u koźlęcia płci męskiej i być może jest związana z mało ruchliwym trybem życia, prowadzonym przez koźlęta w pierwszych miesiącach po urodzeniu. Przyczyną może być również brak wykształcenia u koźląt odpowiedniego odruchu obrony, co zapewne czyni skuteczniejszymi większość ataków muchy, wstrzykującej larwy. Niestety, w chwili obecnej szczupłość materiału nie pozwala na wyciągnięcie pewniejszych wniosków.

W związku ze znacznym nasileniem inwazji *C. stimulator* Cl. na pewnych obszarach bytowania sarny wyłania się konieczność dokładnego zbadania tego gatunku, szczegółowego poznania jego biologii oraz określenia jego znaczenia dla żywiciela. W związku z tym w dalszych badaniach nad tym zagadnieniem mam zamiar zająć się m. in. morfologią i biologią w cyklu rocznym wszystkich stadiów rozwojowych, intensywnością występowania imagines na różnych siedliskach i w różnych obszarach kraju oraz wpływem pasożyta na populację sarny. Zostaną również przeprowadzone poszukiwania czynników ograniczających występowanie *C. stimulator* Cl.

Adres autora:

Warszawa, Rakowiecka 8

STUDIES ON *CEPHENOMYIA STIMULATOR* CL. (DIPTERA, OESTRIDAE)
PARASITING IN EUROPEAN ROE (*CAPREOLUS CAPREOLUS* L.)

by

W. DUDZIŃSKI

The parasite was found in 10 out of 33 animals under examination; the amount of larvae ranged from 1 to 56 (on average 24.8). In some environments the percentage of invasion was higher reaching 71.4 and 83.0% and accounted probably for the low quality of roes in these regions. Further studies on the problem are under way.